

Jaarrapport 2010

CENTRA VOORTPLANTINGS- TECHNIEKEN PAARD

Jaarrapport 2010

Vlaamse overheid | Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Dit rapport wordt u aangeboden door:

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO)
Kwaliteit en Innovatie

Koningin Astridlaan 50, bus 6
3500 HASSELT
Tel. 011 74 26 83 Gsm 0499 54 16 88
Fax 011 74 26 99
E-mail hanne.geenen@lv.vlaanderen.be

Burgemeester Van Gansberghelaan, 115 A
9820 MERELBEKE
Tel. 09 272 22 89 Gsm 0499 59 36 53
Fax 09 272 23 01
E-mail eveline.devidts@lv.vlaanderen.be

Dank aan Eveline De Vidts, Kristine Nagels en Hanne Geenen

Uitgever:

ir. Johan Verstrynge, afdelingshoofd

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO)
Ellipsgebouw
Koning Albert II-laan 35, bus 40
1030 BRUSSEL

website: www.vlaanderen.be/landbouw

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

Centra voortplantingstechnieken paard

jaarrapport 2010

1	Inleiding.....	2
2	Resultaten seizoen 2010.....	3
2.1	Inleiding.....	3
a)	Erkende activiteiten vóór 1 januari 2011.....	4
b)	Erkende activiteiten vanaf 1 januari 2011.....	5
2.2	Erkende centra.....	6
2.3	Spermawinning.....	8
2.3.1	Aantal ingezette hengsten.....	8
2.3.2	Aantal dosissen.....	9
2.3.3	Verdeling per provincie.....	11
2.4	Inseminatie.....	12
2.4.1	Aantal ingezette hengsten.....	12
2.4.2	Aantal geïnsemineerde merries.....	13
2.4.3	Verdeling per provincie.....	13
2.4.4	Drachtigheidsresultaat.....	14
2.5	Embryotransplantatie.....	15
3	Rol van het Departement Landbouw en Visserij.....	17
4	Besluit.....	18

1 Inleiding

Het jaarrapport 2010 over de centra voor voortplantingstechnieken bij paarden bevat een aantal kengetallen over de winning van sperma, de inseminatie van merries en embryo-transplantatie tijdens het seizoen 2010.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen. Deze erkenningen worden afgeleverd door de Vlaamse overheid in het geval van nationale handel en door de federale én Vlaamse overheid in het geval van intracommunautaire handel.

Op 31 december 2010 waren er 103 centra erkend bij de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks geven deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen. Deze resultaten worden verwerkt tot een jaarverslag en vergelijking met de resultaten van voorgaande jaren, geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

De afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

2 Resultaten seizoen 2010

2.1 Inleiding

Het winnen, behandelen en/of bewaren van sperma, eicellen en embryo's, bestemd voor derden, uitsluitend mag uitgevoerd worden door centra die daartoe een erkenning hebben.

Op 1 januari 2011 trad het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren in werking. Dit besluit staat ook bekend als het Fokkerijbesluit.

Dit Fokkerijbesluit vervangt onder andere koninklijk besluit van 10 december 1992 betreffende de verbetering van paardachtigen, dat tot en met 31 december 2010 de wetgeving aangaande de voortplantingstechnieken bij paarden regelde.

Het Fokkerijbesluit bepaalt in artikel 35 het volgende: *"Voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen is een erkenning vereist met het oog op het in de handel brengen ervan onder de vorm van een verkoop, een bezit met het oog op verkoop, een aanbieding voor verkoop en iedere beschikbaarheidsstelling, levering of overdracht aan derden tegen of zonder vergoeding, met het oog op gebruik"*.

De erkende centra mogen bovendien enkel sperma winnen, bewaren, insemineren of verhandelen van hengsten die door een erkende vereniging of organisatie van fokkers toegelaten zijn tot de voortplanting. Deze hengsten beschikken over dekcertificaten en hun nakomelingen kunnen ingeschreven worden in het stamboek van een erkende vereniging of organisatie van fokkers.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen die uitsluitend bestemd zijn voor de nationale handel, worden erkend door de Vlaamse overheid. Het Departement Landbouw en Visserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden. Dit zijn voorwaarden met betrekking tot:

- o infrastructuur en uitrusting waaraan het centrum moet voldoen
- o zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden
- o administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

De werking van de centra wordt minstens 1 keer per jaar gecontroleerd door een ambtenaar van het departement.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen, die ook bestemd zijn voor de intracommunautaire handel, worden zowel erkend door de Vlaamse overheid als door de federale overheid, namelijk door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

- o De Vlaamse overheid is in dit geval bevoegd voor de zoötechnische en administratieve voorwaarden.
- o De federale overheid is bevoegd voor de voorwaarden betreffende infrastructuur en uitrusting van het centrum en de sanitaire aspecten waaraan donorhengsten en donormerries moeten voldoen.

Ook de werking van deze centra wordt minstens 1 keer per jaar gecontroleerd door een ambtenaar van het Departement Landbouw en Visserij voor wat betreft het zoötechnische en administratieve aspect. Het FAVV staat in voor de controles aangaande infrastructuur, uitrusting en sanitaire aspecten.

a) Erkende activiteiten vóór 1 januari 2011

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de erkende activiteiten vóór 1 januari 2011, samen met de bevoegde overheid. In 2010 waren er geen centra die winning of opslag van eicellen uitvoerden.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten vóór 1/1/2011 en de bevoegde overheid

Activiteit	Overheid die de erkenning verleent
Kunstmatige inseminatie	Vlaamse overheid
Winning van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van sperma - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van embryo's - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Embryo-transplantatie	Vlaamse overheid

b) Erkende activiteiten vanaf 1 januari 2011

Vanaf 1 januari 2011 is de benaming van de erkende activiteiten gewijzigd. Hiervoor werd de volgende omzetting gehanteerd:

- kunstmatige inseminatie → opslag van sperma voor de nationale handel
- winning van sperma → winning en opslag van sperma
- winning van embryo's en embryotransplantatie → winning en opslag van embryo's

De erkenning van de centra volgens het nieuwe Fokkerijbesluit is gebeurd bij ministerieel besluit van 18 november 2010 tot erkenning van centra ter uitvoering van artikel 59, §2. van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren.

De onderstaande tabel 2 geeft een overzicht van de activiteiten, zoals bepaald op 1/1/2011, waarvoor een erkenning verleend wordt samen met de bevoegde overheid.

Tabel 2: overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid

Activiteit	Overheid die de erkenning verleent
Winning van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van sperma - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van sperma - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van embryo's - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van embryo's - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel is de handeling 'kunstmatige inseminatie' geen te erkennen activiteit meer vanaf 2011. Een centrum moet dus vanaf 1/1/2011 niet langer beschikken over een erkenning voor kunstmatige inseminatie om merries van derden te mogen insemineren. Hetzelfde geldt voor de handeling 'embryotransplantatie'. Voor winning en/of opslag is wel steeds een erkenning noodzakelijk.

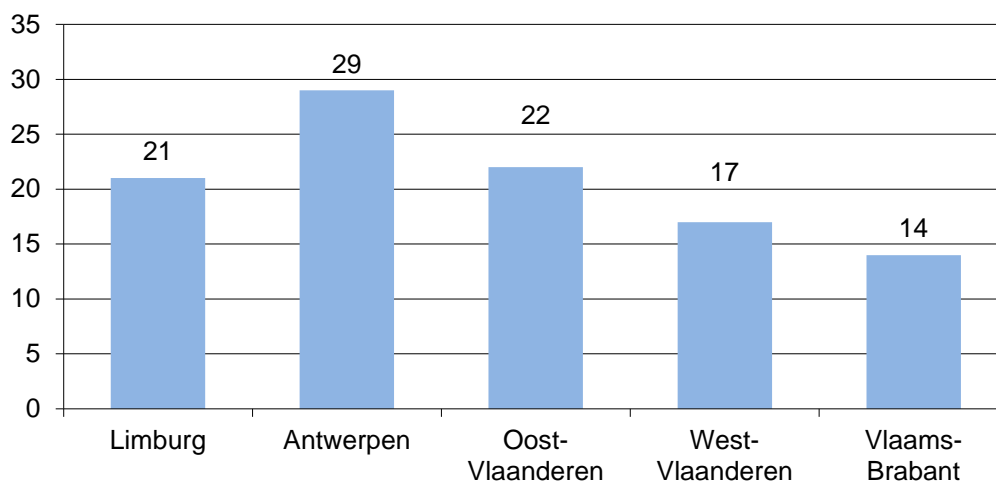
2.2 Erkende centra

In 2010 waren er in Vlaanderen 103 centra erkend waarop één of meerdere van de hierboven vermelde activiteiten plaats hadden. In vergelijking met de voorgaande jaren is er nog steeds een lichte stijging merkbaar, al is de stijging jaar na jaar minder sterk (figuur 1). Sinds 2000 is het aantal erkende centra gestegen met 41%.

Figuur 1: evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen.

In vergelijking met 2009, hebben 4 centra hun activiteiten en bijhorende erkenning stopgezet in loop van 2010 terwijl er 5 nieuwe centra zijn bijgekomen.

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Antwerpen het hoogste aantal centra heeft terwijl Vlaams-Brabant het laagste aantal heeft (figuur 2).

Figuur 2: verdeling van de erkende centra in Vlaanderen.

Onderstaande tabel 3 geeft een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie zoals ingedeeld volgens het Fokkerijbesluit. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 3: overzicht van de erkende activiteiten per provincie in 2010

	Sperma			Embryo	
	Inseminatie	Winning nat.	Winning IC	Winning nat.	Winning IC
Limburg	19	12	6	2	1
Antwerpen	29	23	3	2	2
Oost-Vlaanderen	21	14	3	5	1
West-Vlaanderen	16	8	6	2	3
Vlaams-Brabant	13	12	2	0	2

Onderstaande tabel 4 geeft ter vergelijking het aantal erkende activiteiten per provincie zoals ingedeeld volgens het Fokkerijbesluit op 1/1/2011.

Tabel 4: overzicht van de erkende activiteiten per provincie volgens het Fokkerijbesluit

	Sperma				Embryo			
	Winning		Opslag		Winning		Opslag	
	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC
Limburg	12	5	15	6	2	1	2	1
Antwerpen	23	3	26	3	2	2	2	2
Oost-Vlaanderen	14	3	19	3	5	1	5	1
West-Vlaanderen	8	6	10	6	2	3	2	3
Vlaams-Brabant	12	2	12	2	0	2	0	2

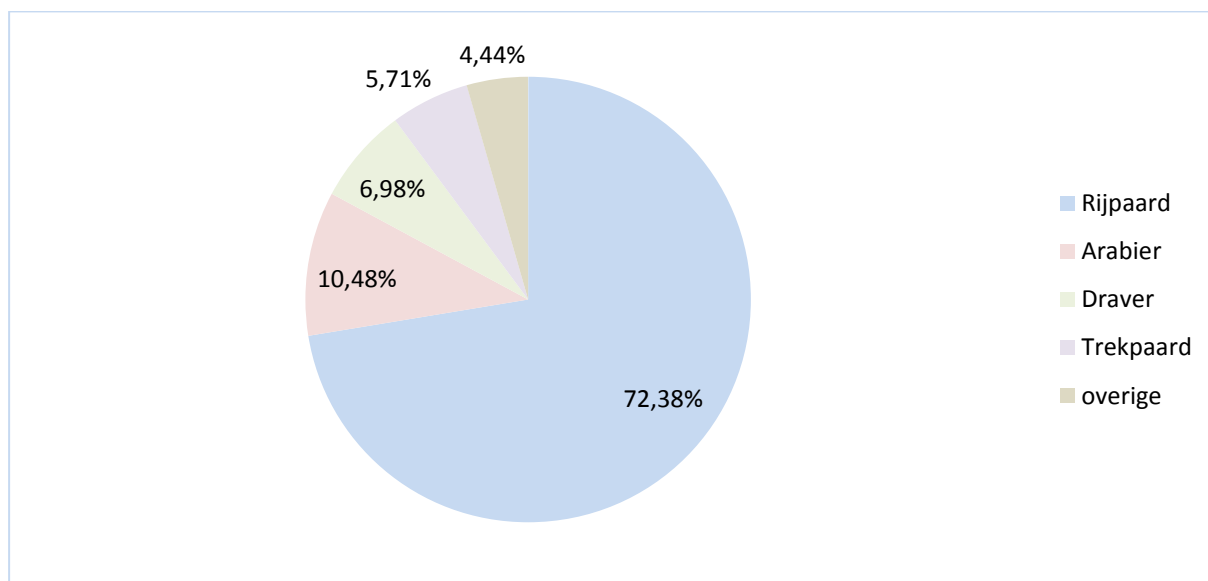
2.3 Spermawinning

Enkel sperma dat gewonnen wordt op een erkend centrum mag verhandeld worden en gebruikt worden voor inseminatie van merries van derden. Bovendien mag er op deze centra enkel sperma gewonnen worden van hengsten die door een erkend stamboek zijn toegelaten tot de voortplanting.

2.3.1 Aantal ingezette hengsten

Er waren in 2010 in totaal 315 actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning. Dit aantal is een stijging in vergelijking met 2009, toen er 292 actieve hengsten aanwezig waren. Ten opzichte van de voorgaande jaren is er ook sprake van een stijging. Het aantal fysiek aanwezige hengsten schommelde toen min of meer stabiel tussen de 260 en 270 hengsten.

In de onderstaande figuur 3 wordt het aantal actieve hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden. Dit zijn paarden die goedgekeurd zijn tot de voorplanting voor stamboeken zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein,... Een hengst kan voor één of meerdere stamboeken goedgekeurd zijn tot de voorplanting. De term overige in figuur 3 omvat de rassen Arabo-fries, Friese paard, Haflinger, Irish Cob, Lipizaner, Lusitano, en Quarter horse, alsook enkele rijpony's (Brp).

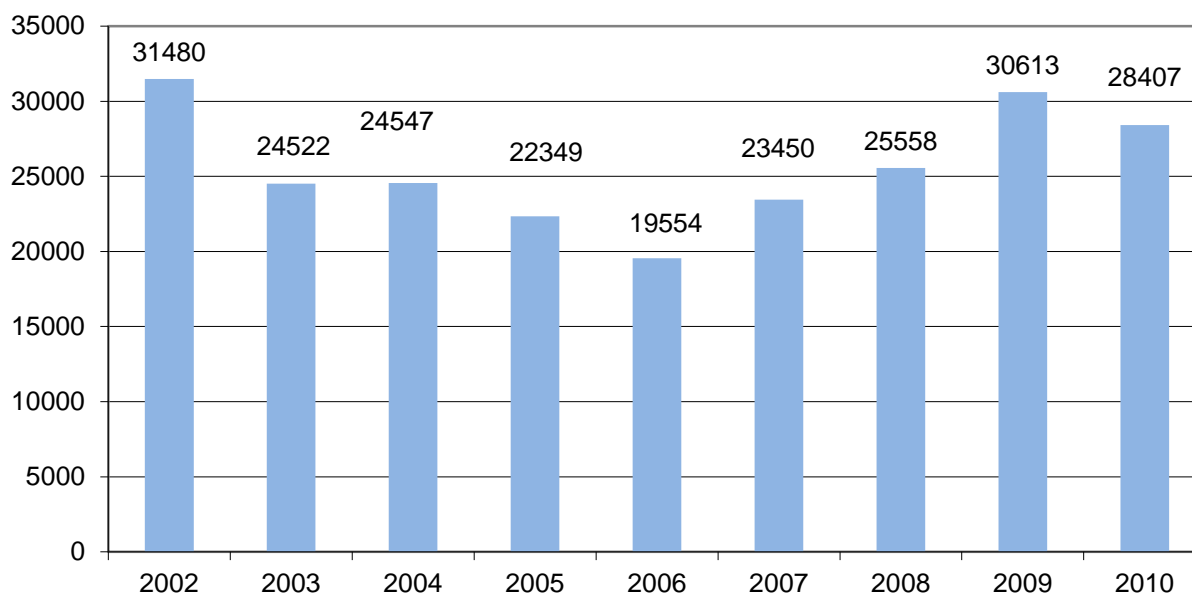

Figuur 3: actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning, per type/ras.

Er werd op 69 centra sperma gewonnen van 342 hengsten. Dit aantal ligt hoger dan de 315 actieve hengsten hierboven vermeld omdat sommige hengsten naar meerdere centra gingen voor spermawinning. Gemiddeld werd er op deze centra sperma gewonnen van 5 hengsten. Er is veel variatie in het aantal hengsten per centrum, zo zijn er een aantal centra met slechts 1 actieve hengst terwijl één centrum sperma heeft gewonnen van 40 hengsten tijdens het seizoen 2010. Er waren in totaal 8 centra waar meer dan 10 hengsten kwamen voor spermawinning. Hiervan waren er telkens 2 gelegen in Limburg, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Brabant.

2.3.2 Aantal dosissen

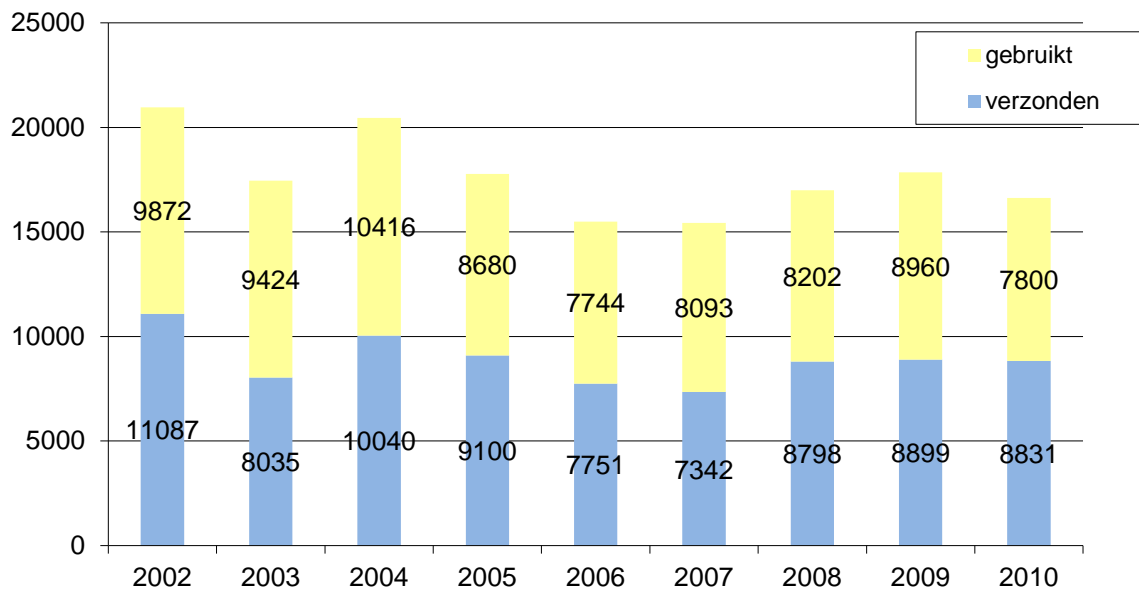
Van de 315 hengsten werden in 2010 in totaal 28.407 dosissen sperma gewonnen. Dit is een daling van 7,21% ten opzichte van 2009 (figuur 4). Aangezien er meer hengsten aanwezig waren dan in 2009, betekent dit dat er gemiddeld minder dosissen per hengst werden gewonnen, namelijk van 105 dosissen per hengst in 2009 naar 90 in 2010.

Figuur 4: evolutie van het aantal gewonnen dosissen.

Het aantal dosissen bevat zowel buisjes vers sperma als het aantal rietjes diepvriessperma. In 2010 werd van ongeveer 80 hengsten sperma gewonnen om in te vriezen op 7 erkende centra. Dit geeft aan dat een klein aantal centra zich gespecialiseerd hebben in het invriezen van sperma. Het merendeel van deze centra zijn erkend voor de intracommunautaire handel.

Van het aantal geproduceerde dosissen (vers en diepvries) werden er 7.800 dosissen gebruikt op de centra zelf en 8.831 dosissen werden verzonden naar buiten de centra (figuur 5). In tegenstelling tot 2009 werden er dus meer dosissen verzonden dan gebruikt in het centrum zelf.

Figuur 5: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden dosissen.

Uit figuur 5 blijkt dat de daling in het aantal gewonnen dosissen in 2010 ten opzichte van 2009 voornamelijk terug te vinden is in een daling van het aantal dosissen gebruikt op de centra zelf (-12,95%).

2.3.3 Verdeling per provincie

Tabel 5 geeft het gemiddeld aantal gewonnen dosissen weer per centrum voor de verschillende provincies. Hierbij is enkel rekening gehouden met centra die in 2010 actief waren wat betreft spermawinning. In Limburg wordt het hoogste aantal dosissen gewonnen per centrum terwijl West-Vlaanderen laagste aantal dosissen heeft gewonnen per centrum.

Tabel 5: gemiddeld aantal gewonnen dosissen per centrum, per provincie.

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld
Limburg	12	7.825	652,08
Antwerpen	21	7.355	350,24
Oost-Vlaanderen	17	7.749	455,82
West-Vlaanderen	10	1.208	120,80
Vlaams-Brabant	9	4.270	474,44

Gemiddeld

411,48

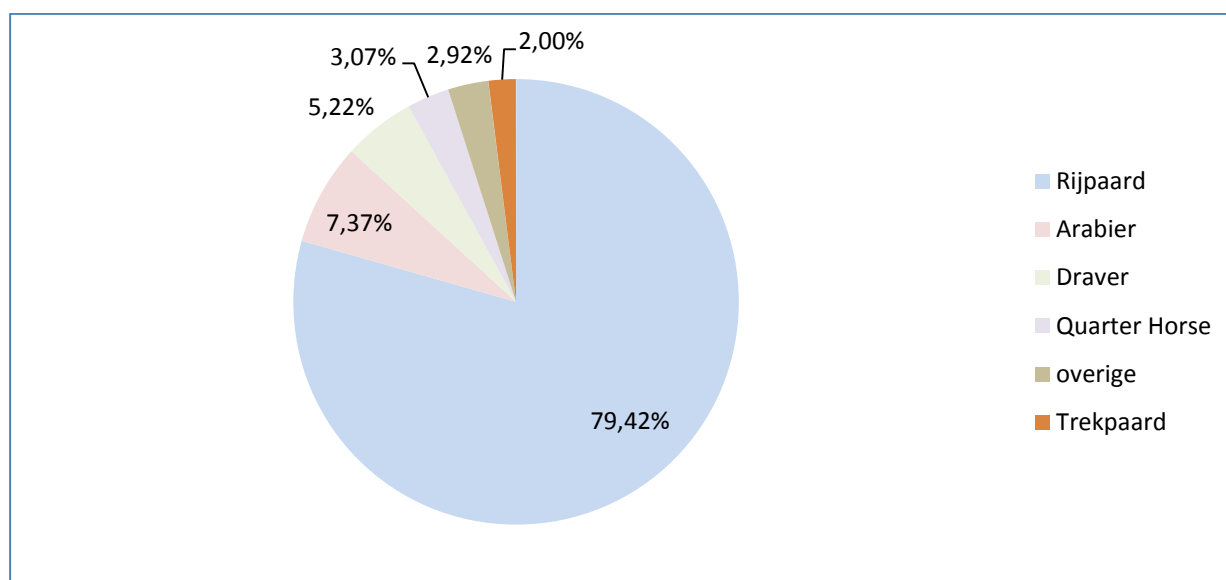
2.4 Inseminatie

Jaarlijks geven de centra cijfers door met betrekking tot de inseminaties die uitgevoerd werden op het centrum. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de inseminaties uitgevoerd bij de merriehouders thuis niet opgenomen zijn in de resultaten.

2.4.1 Aantal ingezette hengsten

In 2010 werden er in totaal 651 verschillende hengsten ingezet op de centra, dit wil zeggen dat van deze hengsten merries werden geïnsemineerd op de centra. Deze hengsten waren niet allemaal fysiek aanwezig op de centra (zie paragraaf 2.2.1). Dit aantal een lichte daling ten opzichte van 2009 toen er 665 hengsten werden ingezet.

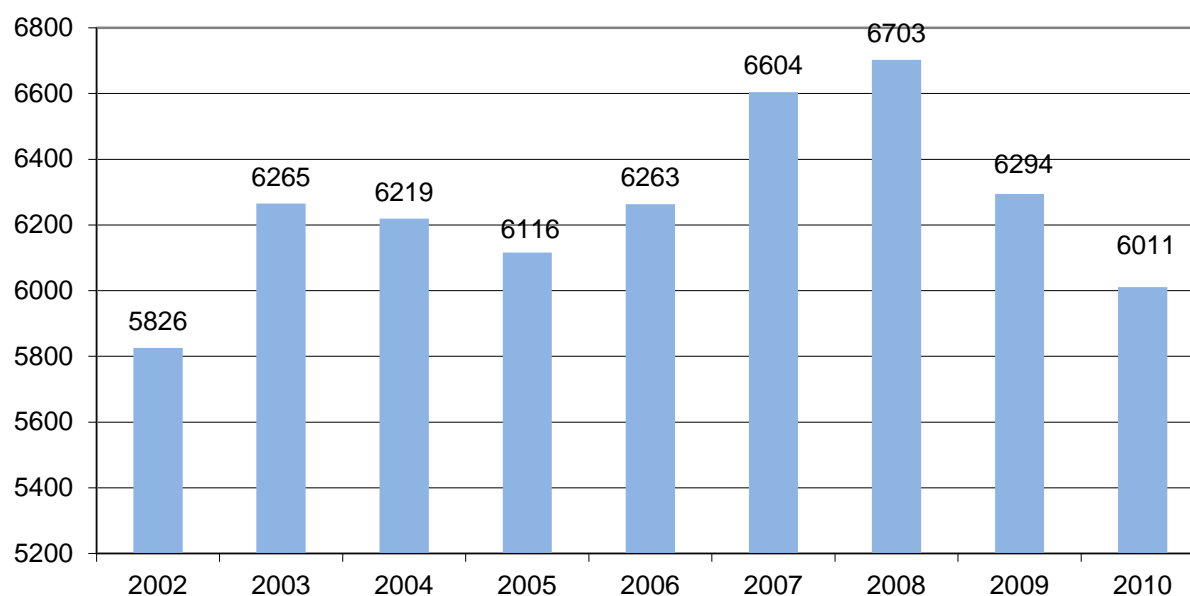
In de onderstaande figuur 6 wordt het aantal actieve hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden zoals beschreven in paragraaf 2.2.1. De term overige in figuur 6 omvat de rassen Arabo-fries, Friese paard, Haflinger, IJslander, Lipizaner, Lusitano en enkele rijpony's (BRp en New Forest).

Figuur 6: aantal ingezette hengsten per type/ras

2.4.2 Aantal geïnsemineerde merries

Er werden in totaal 6.011 merries geïnsemineerd op de erkende centra. In vergelijking met 2009 is er een lichte daling van 4,50% vast te stellen waardoor de stijgende trend sinds 2005 voorlopig lijkt beëindigd (figuur 7).

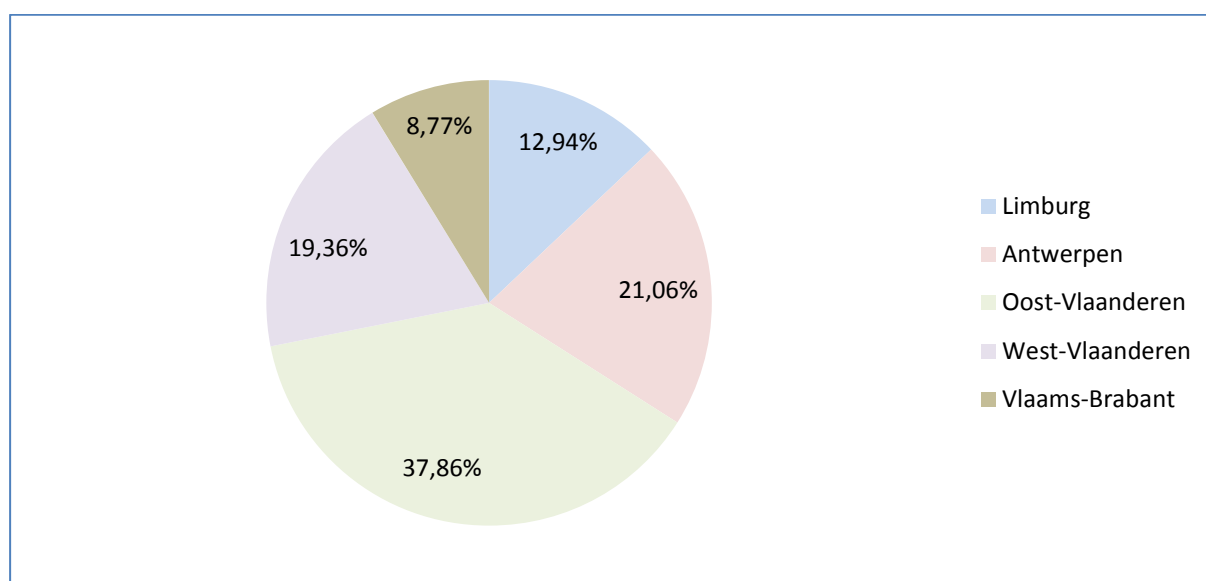

Figuur 7: evolutie van het aantal geïnsemineerde merries

In 2010 werden er merries geïnsemineerd op 78 erkende centra zodat er gemiddeld 77 merries per centrum werden geïnsemineerd. Ook hier is er veel variatie tussen de centra. Een aantal centra hadden slechts 1 merrie geïnsemineerd. In totaal waren er 7 centra die meer dan 200 merries insemineerden: 3 in Oost-Vlaanderen en telkens 1 in Limburg, Vlaams-Brabant, Antwerpen en West-Vlaanderen.

2.4.3 Verdeling per provincie

De verdeling van de inseminaties over de verschillende provincies zijn weergegeven in onderstaande figuur 8. Het grootste aantal inseminaties wordt uitgevoerd in Oost-Vlaanderen.

Figuur 8: verdeling van het aantal inseminaties per provincie

Tabel 6 geeft het gemiddeld aantal inseminaties per centrum weer voor de verschillende provincies. Hierbij werd enkel rekening gehouden met centra die in 2010 beschikten over een erkenning voor de handeling 'kunstmatige inseminatie' en waar er daadwerkelijk een inseminatie-activiteit plaats vond. In Oost-Vlaanderen wordt het hoogste aantal inseminaties uitgevoerd per centrum terwijl dit het laagste is voor Limburg.

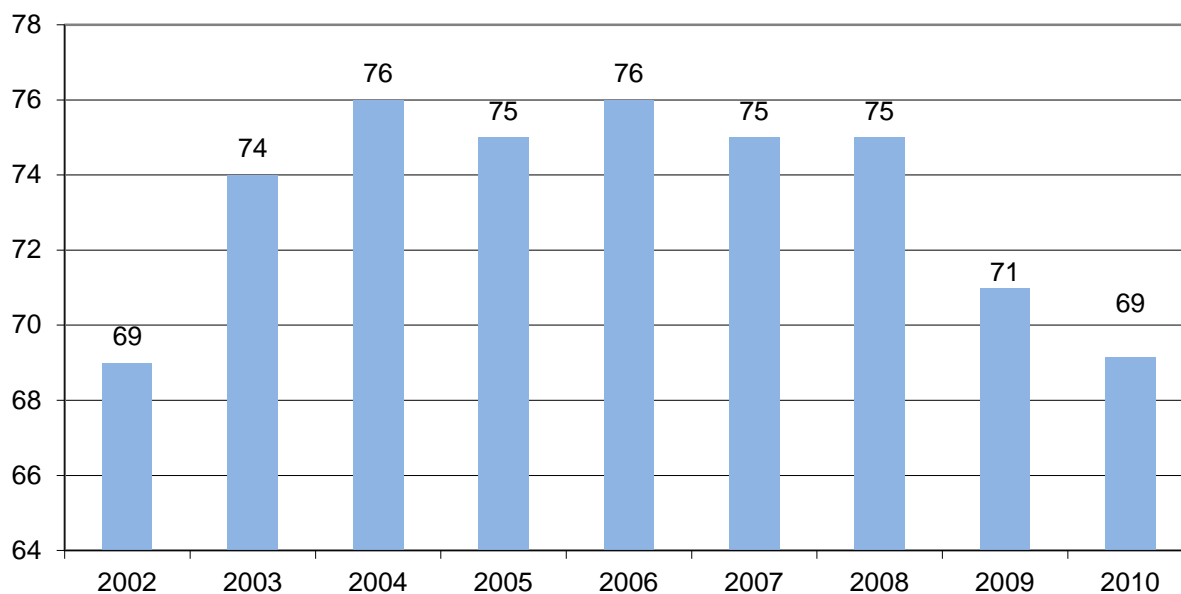
Tabel 6: gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie.

Provincie	Aantal centra	Aantal geïnsemineerde merries	Gemiddeld aantal merries per provincie
Limburg	15	778	51,87
Antwerpen	23	1.266	55,04
Oost-Vlaanderen	20	2.276	113,80
West-Vlaanderen	12	1.164	97,00
Vlaams-Brabant	8	527	65,88
		Gemiddeld:	77,06

2.4.4 Drachtigheidsresultaat

In 2010 was 69,09% van de merries, die geïnsemineerd werden op de centra, drachtig op het einde van het seizoen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat van 15,42% van de merries het resultaat van de inseminaties niet gekend was door de centra. In 2009 was

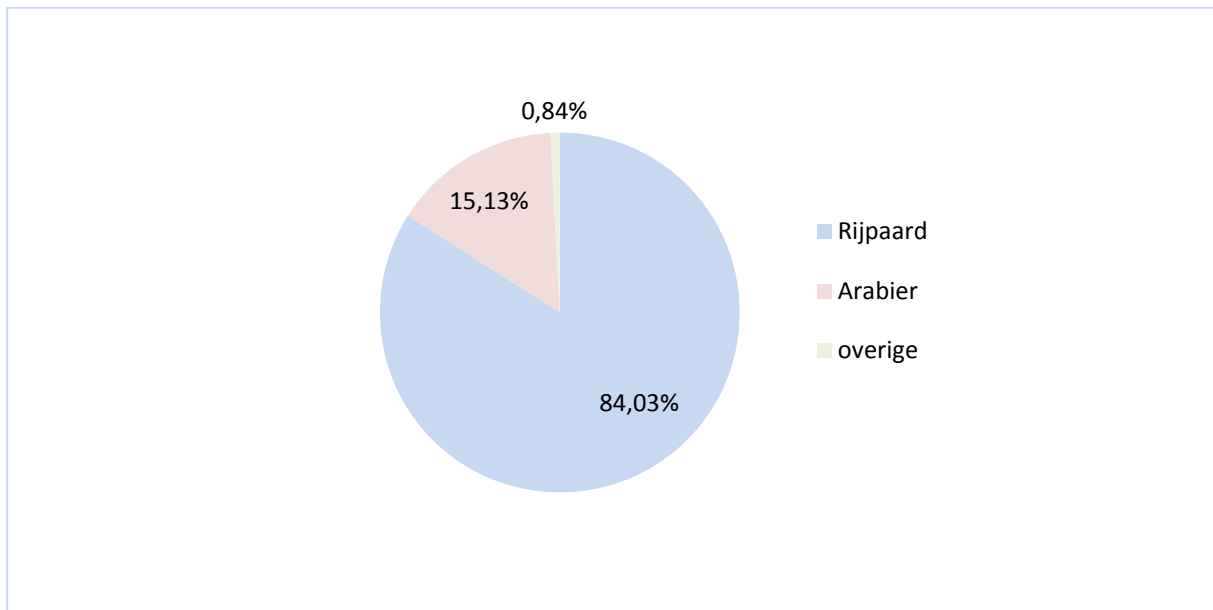
dit nog 11,57%. Er kan dus niet zonder meer besloten worden dat het drachtigheidsresultaat lager was dan de vorige jaren (figuur 9). Wel wordt vastgesteld dat de terugkoppeling van de drachtigheidsresultaten achteruit gaat.

Figuur 9: evolutie van het drachtigheidsresultaat

2.5 Embryotransplantatie

In 2010 werden er embryo's gewonnen van 595 donormerries op 14 centra. Deze merries waren hoofdzakelijk rijpaarden (figuur 10). Ten opzichte van 2009 is er sprake van een sterke daling met 20,2% van het aantal donormerries.

Figuur 10: aantal donormerries per ras/type.

De term overige in figuur 10 omvat Quarter Horse, draver en rijpony.

Op de erkende centra werden in totaal 929 embryo's gewonnen. Dit is eveneens een daling van 20,1% ten opzichte van 2009.

Er werden in 2010 1.173 embryo's ingeplant bij draagmerries op 9 erkende centra waarvan uiteindelijk 844 draagmerries drachtig bleken te zijn, oftewel 71,9%. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2009 toen 75% van de draagmerries drachtig was op het einde van het seizoen.

3 Rol van het Departement Landbouw en Visserij

De Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector paard in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging alsook het erkennen van verschillende verenigingen voor het bijhouden van stamboeken;
- door het toezien op de correcte uitvoering van het fokprogramma door de erkende organisaties;
- door het subsidiëren van prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten. In samenwerking met de KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. Minstens één keer per jaar bezoekt een ambtenaar van de afdeling deze centra. Daarbij wordt nagegaan of het centrum in staat is om sperma en embryo's van hoge kwaliteit te winnen en op te slaan en of voldaan is aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

4 Besluit

Er is een lichte terugval zichtbaar in de activiteiten die uitgevoerd worden op de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de economische crisis die ook voelbaar is in de paardensector, al lijkt het effect in het algemeen beperkt te zijn. De lichte terugval is zowel te zien in een vermindering van het aantal gewonnen dosissen, ondanks een stijgend aantal hengsten, een lichte daling in het aantal inseminaties op de centra, alsook een daling van het aantal embryotransplantaties. Desondanks leveren de centra inspanningen om de kwaliteit van de door hun aangeleverde diensten steeds te verbeteren. De afgelopen jaren kwam de Belgische paardenfokkerij meermaals positief in het nieuws mede dankzij de uitstekende resultaten van verschillende Belgisch gefokte springpaarden. Dit geeft aan dat de paardenfokkerij in ons land, waar ook de erkende centra een belangrijke rol in spelen, zichzelf één van de beste ter wereld mag noemen.

